

ØGET ØKONOMISK FRIHED TRÆKKER I RETNING AF MINDRE DYBE KRISER

En stigning i økonomisk frihed på 10 pct.point vil medføre en reduktion i dybden af en økonomisk krise (hvor meget BNP falder) på 4 pct. point (dvs. at et fald i BNP på 6 pct. reduceres til et fald i BNP på 2 pct. ved en stigning i det økonomiske frihedsindeks på 10 pct.point). Desuden indebærer øget økonomisk frihed også, at et land hurtigere genvinder det initiale velstandstab (kortere recovery time). Det viser en ny videnskabelig undersøgelse, hvor Professor Christian Bjørnskov har analyseret sammenhængen mellem økonomisk frihed og økonomisk vækst. Bjørnskov har i undersøgelsen set på 175 lande i perioden 1993-2010 og har identificeret 212 økonomiske kriser i denne periode. Med udgangspunkt i disse kriser og Heritage Foundations Index of Economic Freedom estimerer han effekten af økonomisk frihed på økonomiske kriser. Det er reguleringsindekset (i det økonomiske frihedsindeks), der har en effekt på krisers dybde og recovery time. Reguleringsindekset er et underindeks i det økonomiske frihedsindeks, der måler hvor hæmmende offentlig regulering er for virksomheder. Indekset beskriver bl.a., hvor besværligt det er at starte en virksomhed eller at få en byggetilladelse. Danmark ligger højt på det overordnede økonomiske frihedsindeks (ud af 178 ligger Danmark nr. 11 i verden og foran bl.a. USA). På reguleringsindekset ligger vi nr. 3 i verden og nr. 1 i OECD.

Der har i de senere år været debat om sammenhængen mellem økonomisk frihed og økonomiske kriser. Nogle økonomer har f.eks. argumenteret for, at finanskrisen skyldtes manglende regulering i økonomien.

Professor Christian Bjørnskov har i en ny videnskabelig undersøgelse¹ analyseret sammenhængen mellem økonomisk frihed og økonomiske kriser. Bjørnskov har i undersøgelsen set på 175 lande i perioden 1993-2010 og har identificeret 212 økonomiske kriser i denne periode. Med udgangspunkt i disse kriser og Heritage Foundations Index of Economic Freedom estimerer han effekten af økonomisk frihed på økonomiske kriser. En krise defineres til at starte, når et lands årlige vækstrate falder til under -0,2 pct. fra en periode med mindst to år med positiv vækst.

Han ser på selve risikoen for at opleve en økonomisk krise, men også på andre karakteristika som krisens varighed (antal år med negativ vækst), hvor hårdt den rammer ("peak-to-trough ratio"), og hvor lang tid der går, før landet har genvundet det velstandsniveau målt ved BNP pr. indbygger, som man havde før krisen ("recovery time").

Christian Bjørnskov finder i sin estimation, at der ikke er en signifikant sammenhæng mellem graden af økonomisk frihed og risikoen for økonomiske kriser eller krisernes varighed (antal år med negativ vækst).

Han finder til gengæld en signifikant sammenhæng mellem graden af økonomisk frihed og hvor hårdt økonomiske kriser rammer ("peak-to-trough ratio")² samt med hvor lang tid der går, før landet har genvundet det velstandsniveau, som man havde før krisen ("recovery time"). Lande med høj økonomisk frihed bliver ramt mindre hårdt af økonomiske kriser og er hurtigere til at genvinde det tidligere velstandsniveau. Bjørnskov finder, at en stigning i økonomisk frihed på 10 pct. point i gennemsnit vil medføre en reduktion på 4 pct.point i peak-to-trough ratio (dvs. at et fald i BNP på 6 pct. reduceres til et fald i BNP på 2 pct. ved en stigning i det økonomiske frihedsindeks på 10 pct.point) samt en recovery time, der er 10 måneder kortere.

¹ Christian Bjørnskov: "Economic Freedom and Economic Crisis", IFN Working Paper No. 1056, 2015

² Dette resultat gælder også hvis man blot ser på mindre rige lande (BNP pr. capita er mindre end 20.000 US-dollars)

Heritage Foundations Index of Economic Freedom er opdelt i fire søjler af økonomisk frihed: 1) Retssikkerhed, 2) Størrelsen af den offentlige sektor, 3) Reguleringer og 4) Åbne markeder.

Når Bjørnskov tager denne opdeling med i sin estimation, finder han, at det alene er søjlen for Reguleringer³, der har signifikant sammenhæng med krisers dybde og recovery time. Det er specifikt underindeksene Business Freedom og Monetary Freedom, der påvirker krisers dybde og recovery time. Business Freedom er en indikator, der ser på hvor hæmmende offentlig regulering er for virksomheder. Indekset beskriver bl.a., hvor besværligt det er at starte en virksomhed eller at få en byggetilladelse, og data kommer fra Verdensbankens opgørelser af antallet af procedurer, tidsforbruget og de økonomiske omkostninger ved f.eks. opstart af virksomhed. Monetary Freedom er en indikator, der ser på om et land har lav inflation, og om der er priskontrol. Som forklaring på dette resultat argumenterer Bjørnskov for, at det i en mindre reguleret økonomi er nemmere at omstille sig hurtigere i tilfælde af en krise, f.eks. ved at iværksætte nye initiativer, end hvis der er store reguleringsmæssige barrierer, der forhindrer nye initiativer.

Danmark nr. 11 i Økonomisk Frihed i verden - bedre end USA

Danmark ligger nr. 11 ud af 178 lande på Heritage Foundations rangliste over Økonomisk Frihed (se boks på side 4). Det er en klar forbedring i forhold til 1996-indekset, hvor Danmark lå nr. 30 ud af 141 lande. De bedste placeringer Danmark har opnået er 8. pladser på 2009- og 2011-ranglisterne.

Danmark klarer sig generelt godt på 3 af de 4 søjler i Frihedsindekset. Det drejer sig om 1) Retssikkerhed 2) Reguleringer og 3) Åbne markeder. Derimod ligger Danmark i bund når man kigger på indekset for størrelsen af den offentlige sektor (udgiftstryk og skattetryk⁴).

Ser man på de tre underindeks under Regulering, finder man, at Danmark på en skala (0 til 100) scorer 97,4 i Business Freedom (nr. 2), 92,1 i Labor Freedom (delt nr. 5) og 87,6 i Monetary Freedom (delt nr. 2). Den gennemsnitlige danske score på de tre reguleringsindeks er 92,4, hvilket er det tredjehøjeste i verden og det højeste i OECD.

Stort BNP-fald i DK i krisen i 2008-2009

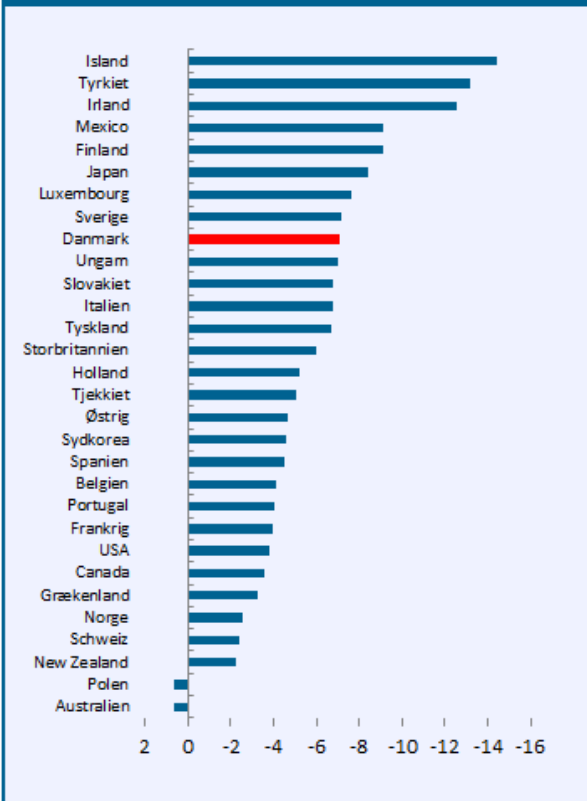
Danmark oplevede et fald i BNP pr. indbygger på ca. 8 pct. fra toppen i 4. kvartal 2007 til bunden i 4. kvartal i 2009. 2007-niveauet på 344.000 kr. pr. indbygger (i 2010-priser) er endnu ikke blevet genvundet (tallet er 322.200 kr. for 2014), så recovery time kan ikke opgøres. I en OECD-sammenligning var faldet i BNP det 9. største ud af 30 OECD-lande⁵ når krisen i 2008-09 betragtes. Det fremgår også, at i en historisk periode fra 1960-2009 havde Danmark det 8. mindste gennemsnitlige fald i BNP (peak-to-trough ratio) ud af 28 OECD-lande, når der var økonomisk krise.

³ Det skal bemærkes, at Heritage Foundations indeks for Regulatory Efficiency er opdelt i Business Freedom, Labour Freedom og Monetary Freedom, men at Bjørnskov ikke medtager Labour Freedom, da der er først er data for denne fra 2005.

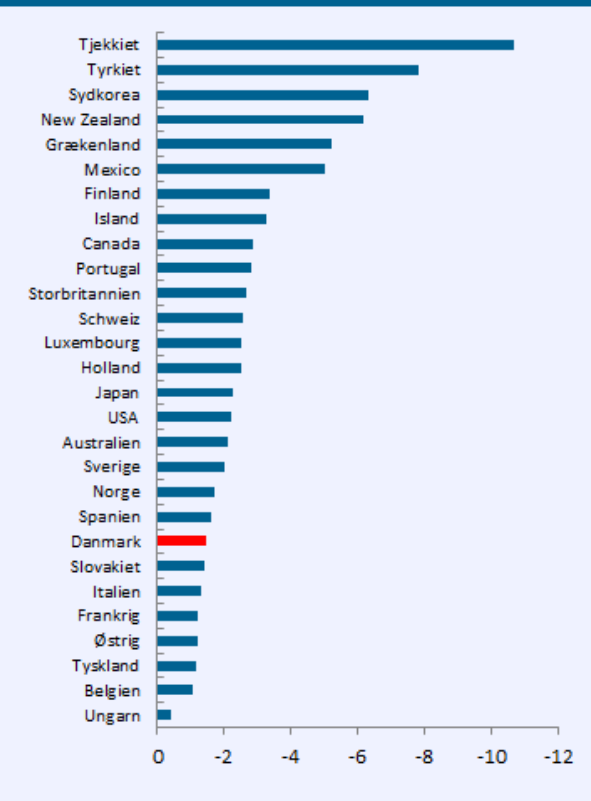
⁴ Søjlen for størrelsen af den offentlige sektor består af to underindeks; Government Spending og Fiscal Freedom, der er baseret på hhv. de offentlige udgifters størrelse som andel af BNP og en ligelig vægtning af skattetryk, topmarginalskat for personindkomst og topmarginalskat for virksomhedsindkomst.

⁵ OECD Economic Outlook 87, 2010

Figur 1A. Dybden af krisen i 2008-09 (målt ved peak-to-trough for realt BNP), OECD-lande, pct.

Figur 1B. Historiske gennemsnit af dybden af kriser (målt ved peak-to-trough for realt BNP) fra 1960-2009, OECD-lande, pct.

Kilde: OECD Economic Outlook nr. 87

Ifølge Bjørnskovs resultater skulle Danmark i gennemsnit blive relativt mildt ramt af en international krise sammenlignet med lande med lavere økonomisk frihed, ligesom det burde gå forholdsvis hurtigt med at komme tilbage på velstandsniveauet før krisen indtraf. Det er imidlertid ikke sket ved den seneste krise. Krisen ramte dansk økonomi relativt hårdt, ligesom dansk økonomi ikke er tilbage på før-krise niveauet. En særlig forklaring kan bl.a. være det kraftige boligprisfald fra 2007 og frem, der har hæmmet det private forbrug (via formueeffekter) og dermed BNP-væksten. Desuden gik dansk økonomi ind i finanskrisen med en svækket lønkonkurrenceevne, hvilket har hæmmet eksportvæksten. Som nævnt ovenfor viste OECD's undersøgelse, at Danmark siden 1960 i gennemsnit har haft relativt milde kriser. De relativt milde kriser er også konsistente med, at Danmark har relativt store automatiske stabilisatorer. Dvs. at når der er krise og stigende arbejdsløshed, så dæmpes udsvinget i BNP af, at der bl.a. udbetales relativt høje dagpenge og kontanthjælp (det medfører købekraft selv om man er arbejdsløs).

Boks 1. Danmarks placering på økonomisk frihed

Der findes to store indeks for økonomisk frihed. Det ene udgives af Fraser Institute, det andet af Heritage Foundation. Bjørnskov har valgt at tage udgangspunkt i data fra Heritage Foundation. Heritage Foundations Index of Economic Freedom er opdelt i fire søjler af økonomisk frihed: 1) Retssikkerhed, 2) Størrelsen af den offentlige sektor, 3) Reguleringer og 4) Åbne markeder, der hver er opdelt i to eller tre underindeks.

Søjler og underindeks på Heritage Foundations Index of Economic Freedom	
Retssikkerhed	Størrelsen af den offentlige sektor
- Property Rights	- Government Spending
- Freedom from Corruption	- Fiscal Freedom
Reguleringer	Åbne markeder
- Business Freedom	- Trade Freedom
- Labor Freedom	- Investment Freedom
- Monetary Freedom	- Financial Freedom

På Heritage Foundations samlede indeks ligger Danmark i den seneste opgørelse nr. 11 ud af 178 lande - bl.a. en placering bedre end USA. Det dækker over høje placeringer på de fleste af de i alt 10 underindeks: Delt 1. plads inden for Property Rights og Freedom from Corruption, delte 2. plads inden for Business Freedom, Monetary Freedom og Investment Freedom, delt 3. plads inden for Financial Freedom, en delt 5. plads inden for Labor Freedom og en delt 11. plads inden for Trade Freedom. Til gengæld ligger Danmark helt i bunden på de to underindeks for Government Spending (nr. 175 ud af 183 lande) og Fiscal Freedom (nr. 180 ud af 181 lande - nr. 181 er Nordkorea). Generelt er der positiv sammenhæng mellem niveauet for økonomisk frihed og velstand.

Top 20 på Heritage Foundations 2015 Index of Economic Freedom		
		<i>score</i>
1	Hong Kong	89,6
2	Singapore	89,4
3	New Zealand	82,1
4	Australien	81,4
5	Schweiz	80,5
6	Canada	79,1
7	Chile	78,5
8	Estland	76,8
9	Irland	76,6
10	Mauritius	76,4
11	Danmark	76,3
12	USA	76,2
13	Storbritannien	75,8
14	Taiwan	75,1
15	Litauen	74,7
16	Tyskland	73,8
17	Holland	73,7
18	Bahrain	73,4
19	Finland	73,4
20	Japan	73,3

Kilde: Heritage Foundation

OECD-landes indbyrdes placering
på Heritage Foundations 2015
Index of Economic Freedom

	score
1 New Zealand	82,1
2 Australien	81,4
3 Schweiz	80,5
4 Canada	79,1
5 Chile	78,5
6 Estland	76,8
7 Irland	76,6
8 Danmark	76,3
9 USA	76,2
10 Storbritannien	75,8
11 Tyskland	73,8
12 Holland	73,7
13 Finland	73,4
14 Japan	73,3
15 Luxembourg	73,2
16 Sverige	72,7
17 Tjekkiet	72,5
18 Island	72,0
19 Norge	71,8
20 Sydkorea	71,5
21 Østrig	71,2
22 Israel	70,5
23 Belgien	68,8
24 Polen	68,6
25 Spanien	67,6
26 Slovakiet	67,2
27 Ungarn	66,8
28 Mexico	66,4
29 Portugal	65,3
30 Tyrkiet	63,2
31 Frankrig	62,5
32 Italien	61,7
33 Slovenien	60,3
34 Grækenland	54,0

Kilde: Heritage Foundation

Økonomisk frihed,
reguleringsindeks (kun business og
monetary freedom), OECD-landes
indbyrdes placering, 2015-index

	score
1 Danmark	92,5
2 New Zealand	91,6
3 Australien	89,7
4 Norge	86,9
5 Sverige	86,7
6 Finland	86,3
7 Belgien	86,2
8 Sydkorea	85,7
9 Japan	85,4
10 Portugal	85,2
11 Tyskland	84,9
12 Island	83,8
13 Canada	83,5
14 Irland	83,0
15 Storbritannien	82,8
16 USA	82,7
17 Schweiz	82,2
18 Holland	82,1
19 Slovenien	81,3
20 Estland	79,6
21 Spanien	79,4
22 Østrig	79,2
23 Frankrig	78,9
24 Chile	77,5
25 Israel	77,0
26 Ungarn	76,9
27 Italien	76,6
28 Luxembourg	76,0
29 Grækenland	75,6
30 Tjekkiet	74,7
31 Mexico	74,6
32 Polen	74,3
33 Slovakiet	72,6
34 Tyrkiet	66,7

Kilde: Heritage foundation samt egne
beregninger